

ЛІТАК І ЗАЛІЗНИЦЯ ЯК ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ КОРДОНІВ У РОМАНАХ ПРО УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ

Статтю присвячено розкриттю основних функцій транспортних засобів – залізниці та літака – у творах американських авторів українського походження. Матеріалом дослідження стали романи А. Мельничука, О. Мотиля та О. Стельмаха, опубліковані на межі ХХ–ХХІ ст., у яких представники другого покоління звертаються до колективної пам'яті та змальовують минуле і сьогодення українських емігрантів. Проблема, що розглядається, безпосередньо пов'язана з ідеєю перетину кордонів реальних і віртуальних, із проблемами пам'яті та конструювання гібридних ідентичностей. Транспортні засоби, їхня кількість, якість, символічні характеристики впливають на формування імагологічного образу українців-переселенців та образу України в сучасній американській літературі. Цілі розвідки полягають у необхідності систематизувати образи транспортних засобів і транспортних коридорів, виявити їхню сюжетотвірну та жанротвірну роль у тексті. Результати аналізу складових художніх текстів підтвердили думку, що літак і залізниця є потужними жанротвірними елементами. Вони несуть значне контекстуальне навантаження, дозволяючи персонажам повертатися на батьківщину та відновлювати власну ідентичність, долаючи кордони географічні, кордони пам'яті, переходити кордони власного «я» тощо.

Ключові слова: кордон; образи транспортних засобів; транспортні коридори; мотив подорожі; імагологічні функції.

Опису кордону та дій, пов'язаних із його переходом/подоланням у літературному тексті, має різне ідейне навантаження, адже сам кордон може бути як природним – гори чи річки, які розділяють певні території, так і рукотворним, наприклад геополітичні кордони, а також кордони можуть метафорично проходити крізь долі персонажів, відділяючи їх від родини, батьківщини, минулого/майбутнього, пам'яті тощо. У цій розвідці увага зміщена на транспортні засоби, такі як літак і залізниця, що виступають тими безпосередніми образами-деталлями, які унаочнюють процес подолання кордонів. Вивчення транспорту, транспортних систем і коридорів у полі культури стає все більш актуальним і відповідає новітнім філософським тенденціям. За структурою транспортні образи можуть бути як металогічні (метафоричні, виражальні), так і автологічні (метонімічні, зображальні). Зображальну роль транспорт традиційно відіграє у вибудовуванні образу міста, допомагає досягати достовірності у створенні образу/теми/мотиву дороги, а відтак, обов'язково присутній у певних жанрових і піджанрових різновидах художніх творів, таких як: наукова фантастика, пригодницькі та детективні історії

тощо. Відповідно, рух героїв і його транспортна візуалізація відіграють значну роль у розвитку сюжету. Отже, можемо стверджувати, що транспорт у художньому тексті виконує декілька функцій: образотворчу, тематичну, сюжетну та жанротвірну.

Предметом дослідження в цій розвідці стали образи транспортних засобів і транспортних коридорів у текстах американських письменників українського походження, об'єктом – сюжетна складова романів, які присвячені темі української еміграції. Матеріалом послужила низка романів, що були опубліковані в Сполучених Штатах Америки наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. Тема українців в Америці й тема України почали активно розвиватись у західній літературі та культурі лише після 1992 року. Важливим аспектом стала поява на літературному горизонті когорти письменників другого покоління емігрантів, які, на відміну від власне емігрантів, що здебільшого плекали надію на швидке повернення на Батьківщину і, відповідно, не поспішали писати для англомовної аудиторії, а зосереджувалися на збереженні української мови і традицій в новому світі, все ж таки виростили в атмосфері мультикультуральності, яка стимулювала

їхній інтерес до минулого на рівні з укоріненістю в американський світ, що призводило до утворення гібридних ідентичностей. Це спровокувало потребу в свідченні, сповіді, діалозі з минулим, з предками та сучасниками, власне – у письмі, яке орієнтується не лише на українського читача, а відкриває Україну світові з перспективи іншої мови та культури.

Сюжети романів про українських емігрантів найчастіше будуються або на мотиві подорожі з України до Америки представників покоління Ді-Пі (*displaced persons*), або на мотиві відвідування України їхніми нащадками. Отже, транспорт у такому випадку стає невід'ємною складовою образності, сюжетики, тематики та, крім суто зображальної функції, без сумніву, виконує виражальну функцію, яка може бути символічною, алюзивною, алегоричною тощо.

Літак стає тим транспортним засобом, який найчастіше забезпечує повернення емігрантів або їхніх дітей до України, більше асоціюється із сучасним транспортним коридором між Америкою та Європою. Цікаві ілюстрації різних підходів до використання образу літака знаходимо в романах професора-політолога, митця, письменника Олександра Мотиля та чиказького автора Ореста Стельмаха.

Наприклад, у романі О. Мотиля «Хмільний священик» (2005) простір літака стає гетерогенним поєднанням теперішнього, минулого, яке реалізується у спогадах головної героїні Джейн Світ через пригадування родинних історій, та майбутнього, яке найчастіше не співпадає з очікуванням персонажа, провокуючи його внутрішні якісні зміни та розвиток. Так, не випадково саме в літаку Джейн марить спогадами батьків. Щодо художнього умовно теперішнього часу, то О. Мотиль використовує опис літака й поведінки пасажирів і персоналу з метою негативної екзотизації українсько-радянського досвіду: «Jane's seat was at the back of the plane, an old Pyushin that barely got off the ground and just managed to clear the trees. It rocked from side to side, even after they rose above the clouds. Was the pilot drunk? (...) The seat belts didn't lock. The passengers around her didn't seem to care. Their packages lay strewn about, unsecured. (...) What's the matter with this place? Or is it just me? Why can't I appreciate local color anymore?» [3, с. 90]. Врешті-решт, сцена закінчується тим, що Джейн також погоджується випити склянку горілки, чим викликає схвальні відгуки всіх пасажирів, і засинає.

Приземлення стає не менш травматичним, ніж злет, і поки героїня приходить до тями після марення, вона чує слова одного з пасажирів: «"L'viv," he pointed through the window, pronouncing the "L" softly. "Evropa."» [3, с. 92]. У цій фразі, власне, закладена і велика іронія, і велика історія поневірян та розчарувань українців Європою, свідком чого стає Джейн, спостерігаючи роздвоєність України між європейським минулим/«європейським» теперішнім, радянським минулим/радянським «теперішнім», українським теперішнім/європейським майбутнім, що прочитується в образах і літака, і летовища, і, в цілому, архітектурного пейзажу міста Львова.

В іншому романі того ж автора «Хто вбив Андрія Ворголу?» (2007) український комуніст Саша Іванов

летить до Сполучених Штатів, аби підтримати початок революції, яку ніби планують американські пролетарі. В одному з початкових епізодів присутній опис очікування на літак, що запізнюється. У ньому наратор із долею іронії та гумору намагається з'ясувати відмінності між американськими та радянськими пасажирами на рівні їхнього світовідчуття: «The plane departs after a delay of two hours. We Soviet people are used to this, but the Americans on board get flustered, incessantly calling the stewardesses and demanding to know when, *exactly*, we will leave. How unfortunate these poor people are – always in a hurry, always concerned with not wasting time, making money, and rushing to the next opportunity to make money. I sit back and open my own bottle of vodka, which I share with my neighbors. We are Soviet men. We certainly know how to enjoy life» [4, с. 7]. З цього уривку чітко відчувається, що географічний кордон – це не основна перепона, адже кордон, перш за все, виявляється світоглядним, пов'язаним з ідеологічними кліше, нормами моралі. Прагнення американців до заробітку, до гарного сервісу сприймається персонажем як щось вороже, натомість звичка до постійного очікування, поганого обслуговування та панібратства завдяки споживанню алкоголю вихваляються як певні цінності та пріоритети радянського буття. Відтак, літак стає відправною точкою, яка поєднує Сашу не лише з Америкою, а й із його неочікуваною трансформацією на свідомого українського націоналіста після знайомства з Енді Ворголом, його матір'ю та емігрантським оточенням.

Трилогія Ореста Стельмаха про Чорнобиль у 2013–2014 рр. посіла провідні позиції різноманітних рейтингів у жанровій категорії трилерів та детективів. Переліт головної героїні Наді, нью-йоркського аналітика з українським корінням, до Києва в романі «Хлопець з реактора 4» (2013) є нейтральним із точки зору прив'язки до минулого чи майбутнього, а більше націлений на розвиток детективної інтриги, оскільки, попри звичку спати в літаку, цього разу Надя відчуває, що за нею хтось стежить, що підвищує рівень саспенсу в читачів. Більш оптимістичним порівняно з прибуттям Джейн Світ є й епізод перебування на українському летовищі: «The scene at Terminal B was reminiscent of any American airport, except the people spoke Ukrainian instead of English. It was exhilarating» [5, с. 78]. За задумом автора, літаки також беруть участь у втечі та переслідуванні територією Росії: Надя й Адам, племінник із Чорнобиля, дістаються Чукотки з Магадану на літаку, який завантажено нелегальними спиртними напоями для продажу місцевому населенню, а їхні переслідувачі-мафіозі, скориставшись протекцією російських військових, використовують для погоні «а modified Tupolev TU» [5, с. 309]. Два літаки доставляють пізніше Надю й Адама з Аляски до Сіетла, і потім до Нью-Йорка. Отже, з одного боку, використання літаків у детективному романі О. Стельмаха відповідає певним реаліям життя, а з іншого, дозволяє героям пришвидшувати час і долати простір у якнайкоротші терміни, що додає динаміки розвиткові сюжету.

Як видно з наведених прикладів, літак є прикметою сучасного транспортного міжатлантичного коридору, який у досить короткий час долає географічні кордони, запускає часовий механізм змін у поведінці персонажів і призводить до подолання міжособистісних кордонів, кордонів між поколіннями, між культурами та світоглядами. Також використання літака зумовлює своєрідний внутрішній часовий ритм художнього твору, який може або уповільнюватися, або пришвидшуватися з огляду на оповідну манеру автора та жанр тексту.

Оскільки для кожної культури та епохи характерний певний тип пересування, не дивно, що в романах про українських емігрантів, які залишають або відвідують Європу, основним транспортним коридором стає залізниця – інфраструктура найбільш розвинена і популярна серед подорожуючих у цій частині світу, за якою також закріпилося значне літературно-мистецьке тло.

У відомому романі Аскольда Мельничука «Що сказано» (1994) залізниця стає маркером Старого світу – Європи та України як її органічної частки. Персонажі-українці, що змушені покинути свої домівки під тиском радянської навали, подорожують до Австрії потягом. Ця подорож змальована автором у дуже розміреному темпі, спокої, так, ніби Стефан супроводжує своїх рідних не у невідоме майбутнє, а подорожує із ними добре знайомими йому як європейському інтелектуалу маршрутами. «The train moved slowly» [1, с. 54] – це єдине речення, яке до того ж винесене в окремий абзац, що безпосередньо містить згадку про поїзд. Далі йдуть розлогі уривки, в яких Стефан філософствує про те, що вода має пам'ять; Ластівка, спостерігаючи за неквапним рухом дерев за вікном, радіє з можливості відкрити для себе новий світ разом із матір'ю та дядьком, сумує за куховаркою, яка залишилася в Україні; і знову Стефан пригадує історію власного роду від часів козацтва, завоювань Наполеона, власної юності тощо. Читач сприймає відстані та рух через персоніфіковані маркери навколишнього природного світу, який проводжає Стефана: «He felt as much a part of the place as the rivers who, seeing him ride by, murmured sadly. (...) The grass bent in sorrow. *Don't go*, cried the leaves. *Don't leave*, groaned the stones» [1, с. 56]. Поїзд, відтак, стає органічною часткою цього природного, впорядкованого, добре організованого простору, який, однак, спокійно і впевнено веде героїв до іншого незнайомого світу. Попри впевненість Стефана, що він відразу повернеться назад до Роздоріжжя, він ніколи не зможе цього зробити. Тож, у цьому сенсі рух поїзда підкреслює невідворотний наступ майбутнього, чітко розпланованого фатуму, який не залежить від волі людини так само, як і рух поїзда не залежить від волі пасажирів.

Поїзд стає локусом, у якому відбувається розв'язка сюжету політичного детективу О. Мотиля «Хмільний священик». Три фігуранти – Джейн Світ, американка українського походження, Анатолій Філатов, співробітник КДБ, син енкаведиста, причетного до розстрілів українських націоналістів, та Ігор Базаров, псевдоінтелектуал, замішаний у схемах торгівлі українськи-

ми жінками на Заході, – опиняються в одному поїзді. «They boarded the Moscow-Vienna train just before noon. The olive-green cars were clearly of Soviet vintage. The hammer and sickle had been sloppily painted over, replaced by the Russian two-headed eagle on some cars and the Ukrainian trident on others» [3, с. 129], – так автор завдяки нашаровуванню символіки на вагонах поїзда додатково візуалізує ідею неоднорідності українського культурного, історичного, суспільного часопростору. На останніх чотирнадцяти сторінках роману (Філатов вбиває Базарова, потім кохається із Джейн, після чого вона стріляє у Філатова) зміна ритму руху поїзда виступає своєрідним супроводом подій, що відбуваються. Від'їзд із виразним прискоренням руху наближає розв'язку: «She watched the decaying houses pick up speed» [3, с. 130]; розмова Джейн з Базаровим та вставний епізод, у якому відбувається уявна розмова Джейн із батьком, коли вона дізнається всі подробиці його перебування у повстанському загоні та переслідування радянськими солдатами і приймає ці свідчення як власні, супроводжується згадкою про майже завмирання поїзда: «The train had slowed to a crawl» [3, с. 134]; різким контрастом виступає наступна згадка про пришвидшення руху як натяк на близький фінал: «The train picked up speed. They were beginning to descent into the flat plains of Transcarpathia» [3, с. 136]; і, нарешті, подвійне вбивство відбувається під час перебування поїзда у Чопі, коли зачиняються всі купе, а вагони піднімаються вгору для заміни коліс, аби вони відповідали ширині європейських колій. Останнє виглядає доволі символічно: по-перше, з точки зору Джейн, яка врешті-решт сприйняла своє українське коріння, заглибилася в історію роду, країни, що дало їй відчуття повної свободи, позбулася антигероїв-чоловіків, що представляли в романі контр-дискурси (зауважу, що цей твір прекрасно прочитується в контексті постколоніального дискурсу); по-друге, з точки зору паралелі між Україною та потягом, що зависає на кордоні між минулим, про яке, очевидно, треба говорити і сприймати його у всій складності та неоднозначності, і європейським майбутнім, яке у цій ситуації виглядає доволі невизначеним.

Ідея боротьби з часом через посередництво залізничні яскраво презентована у вже згаданому романі О. Стельмаха. Втеча героїв до Америки через Росію була спланована дядьком Наді, який сам колись працював на залізниці. Цікаво, що чотирнадцятирічний Адам знає розклад потягів, тривалість зупинок, хоча ніколи не був ніде, крім Коростеня та Зони, що робить його більш компетентним щодо життя в Росії у порівнянні з американкою Надією, яка знаходиться не просто в ролі пасажира, а пасажира, який навіть не уявляє свого маршруту. Останнє вказує на подвійну безпомічність американців у спробах розібратися в місцевих реаліях. Напевно, в цьому причина того, що інтер'єр поїздів, купе, вагону-ресторану, вигляд меню, провідниць подається автором у достатньо прискіпливій манері, хоча увага часто загострюється на екзотичних деталях (blokirator, samovar і т. д.). Ще одним вартим уваги моментом є акцент О. Стельмаха на безмежності російської території, подолання якої

виявляє принципову культурологічну різницю між американцями та європейцями: «The train rumbled North by Northeast, pitching and tossing Nadia in her ramshackle seat every half an hour. She spent the hours sleeping and gazing out the grimy bolted-down window of their second-class cabin. Whenever she checked to see how Adam was faring, she found him slumped in torpor. He didn't mind the endless travel. It must be some Eastern European thing that living in America expunged, Nadia thought,» і далі: «The vista gave way to the untamed forest and served as a reminder that Siberia was larger than the United States and Western Europe combined» [5, с. 280]. Таким чином, сюжет заключної частини роману О. Стельмаха щільно пов'язаний із залізничними транспортними коридорами, що перетинають територію Росії на сході країни. Поїзд допомагає героям долати відстані, випереджати відведений їм час, а значить отримувати перевагу над переслідувачами, виправдовувати сюжетну динаміку жанру детективної оповіді.

Інші акценти розставлено в романі О. Мотиля «Фолл Рівер» (2014), який має автобіографічну основу та презентує історію еміграції до Сполучених Штатів, потім повернення до України діда письменника та повторну еміграцію в період Другої світової війни трьох його дітей – Михайла, Стефи та Мані, матері автора. У романі значну увагу приділено феномену пам'яті, автор неодноразово перебирає на себе оповідь, ведучи роздуми про шляхи реконструкції минулого. Художньо відтворюючи часову та смислову послідовність дій минулого, О. Мотиль значну увагу приділяє засобам пересування емігрантів. Основним транспортним зв'язковим між Європою та Америкою стає корабель, який, безумовно, заслуговує на окреме розлоге дослідження, а от залізниця виявляється маркером локальним. Коли, повернувшись до Нью-Йорка, Михайло-Майк не може знайти для себе жодної роботи, він стає учасником державної програми працевлаштування для безробітних у штаті Орегон. Спостереження та думки, які хвилюють героя, під час перетину безмежних американських земель, описані автором досить докладно на майже двох сторінках тексту. Поїзд долає кордони між штатами так само, як скресають кордони між минулим Майка, його колишньою батьківщиною, невизначеним теперішнім і ще більш непевним майбутнім, у якому на нього очікує перебування в клініці для розумово нестабільних пацієнтів: «At night, on the top bunk, sleep doesn't come. The rocking of the ship was like a lullaby and you slept easily and innocently. The train jerks and shoves and pushes and pulls and your tired body feels like a fish flapping desperately on the deck of a small boat. Lights and shadows rush across the ceiling, the screeching of the wheels jars you awake just as you are losing consciousness, and the heartrending loneliness of the mournful train whistle keeps your mind awake and your thoughts focused on the land, the town, the house, the people you will never see again» [2, с. 30]; «How could you know, as you lay on your bunk and listened to the rush of the train and the staccato-like rhythm of the wheels rumbling along the tracks, that, one day, you would arrive in the very opposite of the openness that surrounded you at that very

moment, that you would spend half of your life within the lily-white confines of mental wards?» [2, с. 31]. Таким чином, локус поїзда на якийсь короткий момент стає для емігранта квінтесенцією буття, символом і його свободи, і його одночасного ув'язнення. У прикінцевому абзаці історії про дядька О. Мотиль надає цьому образу узагальнено-метафоричного значення: «Life was a train sailing along the steppes. And then the walls came in on you and the lights were turned off» [2, с. 54].

Така тональність оповіді перегукується з появою образу поїзда у третій частині роману, яка присвячена тітці Стефі. Її вагітну чоловік Богдан відправив до своїх батьків у Збараж, сам же залишився в рідному для Стефи селі Пшемишляни в той момент, коли радянські військові залишали території під наступом німецької армії. Богдана як прихильника незалежної України було закатовано радянськими енкаведистами, тож Стефа разом із його матір'ю повертаються на похорон чоловіка і сина поїздом. Через опис задушливої атмосфери у вагоні автор майстерно передає відчуття безправності й безвиході, яке огорнуло героїв і цілу країну: «The train to Przemyslany was already full of dull-eyed passengers when it slid into Lviv station <...>. There were up to ten people in compartments intended for six and the second-class wagons were packed with gloomy soldiers and tired peasants with enormous bundles stuffed onto the narrow racks, where they hung precariously like ominous storm clouds. The pungent smell of cheap tobacco» [2, с. 132]. А відтворюючи повільний та уривчастий рух поїзда, письменник уповільнює зовнішній час, тим самим поглиблюючи нетерпіння і внутрішні страждання Стефи, яка прагне встигнути на похорон коханого: «The train stopped every few minutes and, on several occasions, remained motionless for as long as half an hour. <...> Stefa had to get home as quickly as possible; she had to bury her husband of two years: instead, she was standing and waiting and standing and waiting – for what? When the train finally lurched forward and the lumpy bodies jumped backward, her hopes grew until, inevitably, the screeching of steel on steel announced another interminable wait. <...> She had a husband to bury and they were stuck in a train. Any movement was a godsend» [2, с. 133]. Отже, вкотре поїзд стає засобом, що не просто долає відстані й кордони, а стає перевізником пасажирів від їхнього безповоротно втраченого минулого до невідомого майбутнього. Трагізм ситуації значно підвищується через те, що Стефа залишається безправною у межах поїзда, рухом якого вона не в змозі керувати, як, власне, і своїм життям за тих історичних обставин, заручниками яких стала і її родина, і Україна, і Європа, і цілий світ.

Отже, кордони в літературних текстах про українських емігрантів можуть бути як безпосередніми межами між Сполученими Штатами, Європою та Україною, які необхідно подолати мігранту, так і кордонами уявними – між минулим, теперішнім і майбутнім, між поколіннями, спогадами та пам'яттю, – перетинаючи які, мігрант конструює нову гібридну ідентичність. Транспортні засоби, відтак, виступають у зображальній та виражальній функціях. Літак і поїзд стають гетерогенним простором, у якому персонаж

опиняється серед інших пасажирів і втрачає контроль над перебігом подій, одночасно нерідко заглиблюючись у спогади, що найчастіше уповільнює внутрішній ритм художнього тексту. Однак у жанрі детективу та трилеру засоби пересування стають додатковими пришивидшувачами романного часу, допомагають героям долати величезні відстані та перемагати своїх переслідувачів. Описи літаків, летовищ, залізничних вагонів несуть на собі відбиток епохи та містять іма-

гологічні характеристики гетеро- й авто-образів. Звернення письменників до цих транспортних засобів і транспортних коридорів актуалізує значну кількість літературних претекстів і культурних практик, що перетворює їх з одиничних локусів на сталі семантичні комплекси – упізнавані топоси художнього світу, які маркують американський, європейський та український культурний простір.

Список використаних джерел

1. Melnyczuk A. What is Told / Askold Melnyczuk. – Boston : Faber and Faber, 1994. – 204 p.
2. Motyl A. J. Fall River / Alexander J. Motyl. – Marlboro : Alternative Book Press, 2014. – 150 p.
3. Motyl A. J. Whiskey Priest / Alexander J. Motyl. – Lincoln : iUniverse, 2005. – 146 p.
4. Motyl A. J. Who Killed Andrei Warhol: A Novel / Alexander J. Motyl. – Santa Ana : Seven Locks Press, 2007. – 234 p.
5. Stelmach O. The Boy from Reactor 4 / Orest Stelmach. – Las Vegas : Thomas&Mercer, 2013. – 382 p.

Т. П. Остапчук,

Черноморский национальный университет имени Петра Могилы, г. Николаев, Украина

САМОЛЕТ И ПОЕЗД КАК СРЕДСТВА ПЕРЕСЕЧЕНИЯ ГРАНИЦ В РОМАНАХ ОБ УКРАИНСКИХ ЭМИГРАНТАХ

Статья посвящена раскрытию основных функций транспортных средств – поезда и самолета – в романах американских авторов украинского происхождения. Материалом исследования стали романы А. Мельничука, А. Мотыля и О. Стельмаха, которые были опубликованы на рубеже XX–XXI вв. и в которых представители второго поколения обращаются к коллективной памяти, изображая прошлое и современность украинских эмигрантов. Рассматриваемая проблема непосредственно связана с идеей пересечения границ реальных и виртуальных, с проблемами памяти и конструирования гибридных идентичностей. Транспортные средства, их количество и качество, символические характеристики влияют на формирование имагологического образа украинцев-переселенцев и образа Украины в современной американской литературе. Целью исследования является систематизация образов транспортных средств и транспортных коридоров, выявление их сюжетнообразующей и жанрологической роли в тексте. Результаты анализа составляющих художественных текстов подтвердили мысль о том, что самолет и поезд являются мощными сюжетнообразующими элементами. Они несут значительную контекстуальную нагрузку, давая возможность персонажам возвращаться на родину и обновлять свою идентичность, преодолевая границы географические, границы памяти, выходя за границы собственного «я» и т. д.

Ключевые слова: граница; образы транспортных средств; транспортные коридоры; мотив путешествия; имагологические функции.

Т. П. Остапчук,

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

PLANE AND TRAIN AS MEANS OF CROSSING BORDERS IN THE NOVELS ABOUT UKRAINIAN EMIGRANTS

The article deals with the images of transport in the novels written by American writers, the representatives of the second generation Ukrainian emigrants. It analyzes the images of a plane and a train that helps DP refugees or their children to cross the borders between the USA, Europe and Ukraine. The aim is to understand how those images are used by the writers to restore the specific atmosphere of an epoch and cultural aspects of a specific period. The research relies on the methodology of anthropological approach to a literary text, ideas of imagology and cultural studies. The texts written in other cultures about Ukraine are still waiting for a profound research and this article proposes just one of the possible ways to present them to Ukrainian scholars and readers. The results of the research are important to be justified by similar inquiries into texts written in other countries about other immigrant groups. The outcomes of the interpretation are the following: an image of a plane is a characteristic feature of modern times, and it is often used to connect children of Ukrainian emigrants with their far away native land. Descriptions of planes and airports include lots of stereotypes. Trains are more typical for the European continent. Though, they are also used as a marker of American vast lands and as a marker of Ukrainian turbulent war period. Different vehicles help to cross both the real geographical borders and virtual borders between past, present and future, between memories, generations and cultures.

Key words: border; images of vehicles; transport corridors; travel motif; imagological functions.